

Dokuz Yaş Gözüyle Cinsiyet

http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/ocak_2017/dokuz-yas-gozuyle-cinsiyet-/3866 (Erişim 19.12.2018)

(Cinsiyet değiştirmeye yönelik sorular)

Eve Conant

Robin Hammond

Avery Jackson - Kansas City, Missouri, ABD. "Kız olmanın en iyi yanı, artık erkekmişim gibi davranmak zorunda olmamam."

Dünyanın dört bir yanından çocuklar, cinsiyetin yaşamlarını nasıl etkilediğini anlatıyor.

Cinsiyetin kişinin geleceğini nasıl şekillendirdiğine dair içten yanıtlar arıyorsanız, dokuz yaşındakilere sorun.

Dokuz yaşında Kenyalı bir kız, başlık parası için ailesi tarafından kendisini dövme ihtimali olan bir adamla evlendirileceğini çoktan beridir biliyor. Dokuz yaşındaki Hintli erkek çocuğu da, sokakta kadınları taciz etmesi için erkek arkadaşlarının baskısına maruz kalacağını çok iyi biliyor.

Çin'den Kenya'ya, Kanada'dan Brezilya'ya dokuz yaşındaki çocuklar gelecekteki kariyer hayallerini anlattı. Erkek çocuklar cinsiyetlerini engel olarak görmezken, kızlar sıklıkla öyle görüyor. Bir dönüm noktasında bulunan, ergenlikten önceki son demlerini yaşayan dokuz yaşındaki çocuklar, demografik istatistiklere veya küresel ortalamalara göre düşünmüyor. Oysa kendi yaşamlarından söz ettiklerinde her şey çok net: Bu yaştaki çocuklar önlerindeki olasılıkları –ve cinsiyetlerinin getirdiği sınırlamaları– kuşkusuz hesaba katıyor.

National Geographic olarak, çocukların bakış açılarını yansıtmak amacıyla dört kıtada 80 haneyi ziyaret ettik. Rio de Janeiro gecekondularından Pekin gökdelenlerine dokuz yaşındaki pek çok farklı çocuğa aynı soruları yönelttik. Dokuz yaşındaydılar ve dolayısıyla da sözlerini hiç sakınmadılar.

Birçoğu içinde yaşadıkları topluma ve oynamaları beklenen role uymanın zor – moral bozucu, kafa karıştırıcı ve yalnızlaştırıcı– olduğunu tartışmasız kabul ediyor. Diğerleriyse cinsiyet engellerini yıkarak güçleniyor.

Kız olmanın en iyi yanı?

Avery Jackson gökkuşağı renkli bir tutam saçı gözlerinin önünden çekip soru üzerinde düşünüyor. “Kız olmanın her şeyi güzel!”

Kız olmanın en kötü yanı?

“Erkeklerin hep, ‘Bu, kızlara göre değil; erkek işi,’ demesi. ‘İlk kez engelli koşu yaptığımdaki gibi.’”

Avery yaşamının ilk dört yılını erkek olarak geçirmiş ve çok mutsuzmuş. “Anneler ondan hoşlanmadığı için” okul öncesi arkadaşlarını tek tek yitirşini hatırladığında üzülüyor. 2012’den bu yana açıkça trans kız olarak yaşayan Kansas City’li Avery, cinsiyet rolleri ve hakları konusunda değişim geçirerek, süren tartışmaların sıfır noktasında yer alıyor.

Konuyu tartışanlar yetişkinler ama Avery gibi çocuklar da düşüncelerini söylemek istiyor. Harvard Üniversitesi çocuk sağlığı ve insan hakları doçentlerinden Theresa Betancourt, “Dokuz yaşındaki çocuklar düşüncelerini etkileyici şekilde ifade edebilecek olgunlukta olabiliyor,” diyor. Giderek artan yaşıt baskıları ve sorumluluklarla karşı karşıya kaldıklarını ama ergenlikle birlikte gelen uyum anlayışı ve otosansürden azat olduklarını söylüyor. Sunny Bhope, en iyi ve en kötü yanlarla ilgili soruları yanıtlarken erkek olmanın en kötü yanının, “laf atmaya” katılmasının beklenmesi olduğunu söylüyor. Bu davranış, yaşadığı toplumda kadınları alenen cinsel olarak taciz etmek anlamına geliyor. O konuşurken annesinin pilav pişirdiği kömür ateşinin dumanı Hindistan’ın Mumbai kenti yakınlarındaki küçük evlerine doluyor.

Pekinli Yiqi Wang kız olmanın en iyi yanını, “Biz erkeklerden daha sakın ve güveniliriz,” diye açıklıyor. Rio’daki Juliana Meirelles Fleury açısından en iyi yönü “asansöre önden binmek.”

Erkek yerine kız olsaydın (ya da kız yerine erkek olsaydın) yaşamında ne gibi bir farklılık olurdu?

Kudüslü Lev Hershberg, kız olsaydım “Bilgisayarlardan hoşlanmayacaktım,” diyor. Bir diğer İsraili çocuk İsraili Shimon Perel de, kız olsaydı ip atlayabileceğini söylüyor.

Erkek olsaydı, Mumbai yakınlarında yaşayan Pooja Pawara motosiklete binecek; Çin’in Yaqueshui köyünden Yan Zhu da büyükannesinin kızlar için çok soğuk olduğunda ısrar ettiği nehirde yüzecekti. Luandra Montovani’nin, erkek olmadığı için Rio’da yaşadığı *favelan*ın sokaklarında oynamasına izin yok. Buradaki tehlikeler arasında “şiddet ve kaza kurşunları” da var.

Güney Dakota’daki, Pine Ridge Rezervasyonu’nda yaşayan Oglala Lakota asıllı Eriah Big Crow ise, erkeklerle kızların “tamamen aynı” olduğu için yapamayacağı hiçbir şey olmadığını söylüyor neredeyse fısıltıyla.

Eriah’ın söyledikleri, UNICEF’in cinsiyet ve gelişme danışmanı Anju Malhotra açısından fazlasıyla iyimser. Cinsiyet eşitsizliği konusunda, “Henüz görünürde son kullanma tarihi yok,” diye konuşuyor. Ama gelişmeler var. On yaş altı tüm dünya vatandaşları için, son on–yirmi yıldır ilkökul eğitime erişim gibi çeşitli alanlarda çok daha fazla cinsiyet eşitliği görüldüğünü söylüyor UNICEF’ten Claudia Cappa. Ancak istatistiklerin “sağ kalmayı başaranları” içerdiğini ekleyerek, “cinsiyet tercihi nedeniyle kız fötuslara yapılan kürtajın” bazı ülkelerde sürdüğünün altını çiziyor.

On yaş sınırı aşıldığında ise kapanan bu aranın yerini büyük bir uçurum alıyor. “Ergenlikte her şey tamamen değişiyor,” diyor Cappa. Örneğin ortaöğretime erişim, erken evlenme ve şiddete maruz kalma konusunda “çarpıcı” cinsiyet ayrımları var. “Bu noktada çocukluk bitiyor,” diyor. “Kadın veya erkek oluyorsunuz.”

Büyüdüğünde ne olmak istiyorsun?

Kenya kırsalında yaşayan Turkana kızı Lokamu Lopulmoe, “Büyüdüğümde anne–babama başlık parası verecekler ve evlendiğim kişi ileride bana dayak atsa da bu başlık parası onları avutacak,” diye konuşuyor. 500 kilometre kadar uzakta, Nairobi’de güvenli bir sitede yaşayan Chanelle Wangari Mwangi, kupa dolu odasında oturmuş çok farklı bir gelecek hayal ediyor: Profesyonel golfçü olmayı ve “muhtaçlara yardım etmeyi amaçlıyor.”

Kanada, Ottawa’da William Kay kendinden emin bir şekilde “bankacı ya da bilgisayar dahisi bir tip” olarak planlıyor geleceğini. Pekin’de yaşayan Yunshu Sang, polis memuru olmak istiyor. Ama çoğu polis erkek olduğu için “Ben olamam” diyor. Pennsylvania, Selinsgrove’da hevesli gazeteci Hilde Lysiak, metalik gri ve pembe bisikletiyle mahallede dolaşarak haber topluyor. Ve gazetecilik yapan bir erkek çocuğunun “polisten daha fazla bilgi koparacağı” kuşkusunu yaşıyor.

Seni en çok ne üzüyor?

Oglala Lakota asıllı Tomee War Bonnet için “intihar edenleri görmek.” Dokuz yaşındaki bir çocuğun kafasına bu tür bir düşünce nasıl mı girer? 12 yaşındaki çocuklar dâhil, yaşadığı rezervasyonun intiharlarla dolu tarihiyle.

Mumbai’deki Rania Singla erkek kardeşi kendisine vurunca üzüyor. Gazze Şeridi’nde, derme çatma bir evde yaşayan Lamia al Najjar, bölgede 2014’te çıkan çatışmalarda “yerle bir olan evimizi görünce üzüntü hissediyorum,” diyor.

Seni en çok mutlu eden şey ne?

Listenin en üstlerinde aile, Tanrı, yiyecek ve futbol var. Ve bir de arkadaşlar. Diğer yanıtlar çocukların kişisel yaşamlarının ayrıntılarını yansıtıyor. Bir çocuk Yerlilerin toplantılarını seviyor, bir diğeri Paskalya yumurtasını. Ottawa’daki Amber Dubue için mutluluk, “koşulacak alanlar olması.” Anne–babası ayrılan Rio’daki Maria Eduarda Cardoso Raimundo için ise, annesiyle babasının yanında olması, ona sarılarak öğüt vermeleri.

Bede Sheppard, çocukların dokuz yaş civarında “empati, adalet ve doğruyu yanlıştan ayırma” gibi önemli duyguları geliştirdiklerini söylüyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün çocuk hakları bölümü müdür yardımcısı Sheppard, çocuk işçiler, mülteciler ve zor koşullarda yaşayan farklı gençlerle çalışmış. En çok baskı gören ve dezavantajlı olanların, aynı zamanda en anlayışlı ve özverili çocuklar olabileceğini söylüyor. Dokuz yaşındaki kızlarla erkekler kendilerinin ve birbirlerinin durumunu tartışırken ortak bir noktada birleşiyor. Erkeklerin kızlara oranla başlarını daha çok derde soktukları, kızların ise saçlarına çok zaman ayırdığı konusunda her iki taraf da hemfikir. Bu tür şeyler gerçekliklerinin bir parçası ama çok daha ağır konular da var.

Yaşamında ya da dünyada bir şeyi değiştirebilseydin ne olurdu bu?

Rio’lu Clara Fraga, hırsızları “iyi insan yapardım ki bir şey çalmasınlar,” diyor. Abby Haas ise, Güney Dakota’daki rezervasyonunu “kötü adamlardan” temizlermiş. Ottawalı Kieran Manuel, “teröristleri yok ederdim” diyor. Bazı yanıtların ifade edilişlerindeki üzüntü, çocuk değil de minyatür bir yetişkin konuşuyormuş izlenimi veriyor. Çinli Fang Wang eğer yapabilseydi değiştireceği şeyi “yalnız olduğumdaki durumum” şeklinde açıklıyor. Coğrafya ve cinsiyet fark etmeden en sık dile getirilen istek Avery Jackson tarafından özetleniyor. Dünyayı değiştirebilseydi, “zorbalık” olmayacaktı. “Çünkü gerçekten kötü bir şey.”